

7/43642
G.K.131

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

25-08-2021

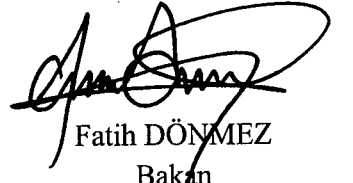
GÜNLÜDÜR

Sayı : 64272063-610- 75932
Konu : Yazılı Soru Önergesi (7/43642)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Muğla Milletvekili Sayın Süleyman GİRGİN'in tarafıma tevcih ettiği 7/43642 esas numaralı yazılı soru önergesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği ekte cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.

Fatih DÖNMEZ
Bakan

Ek: 7/43642 Esas Numaralı Önerge Cevabı (3 Sayfa)

**MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN SÜLEYMAN
GİRGİN'İN YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI**

DÖNEM
27/4

ESAS NO
7/43642

Sorular:

Kamusal servetimiz bor madenlerini işleten Eti Maden dünyada rezerv düzeyi, üretim kapasitesi ve Pazar payı açısından lider durumdadır. 2019 Sayıştay Raporu'nda şu ifadeler yer almaktadır:

“Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü dünya bor rezervinin %73,4 oranında 946,8 milyon tonuna, bor pazarının ise 2018 yılı itibarıyla %59'una sahip bulunmaktadır. Görüleceği üzere Kuruluş, dünya bor rezervlerinin ¾'üne sahip iken, 2019 yılında bor ve türevlerinin satışındaki Pazar payı %56 seviyesindedir.”

Bu kadar önemli bir değer, kamu çıkarları doğrultusunda etkin, halk yararına, iktisadi açıdan verimli bir şekilde işletilmesi önemlidir.

Bu bağlamda;

- AKP iktidarı geçmişte bor faaliyetlerinin bazı alanlarını özel sektöre açma girişimlerinde bulunmuştu. Oluşan tepkiler üzerine bu adımlardan vazgeçildi. Önümüzdeki dönemde özelleştirme konusundaki bu yanlış ısrar sürdürülecek midir?
- Eti Maden, TUSAŞ ve BMC ortaklığıyla iştirak kurularak Bandırma'da bor karbür tesis yapımı planlanmıştır. Eti Maden yeni yatırımlar yapabilecek güçtedir. Hal böyleyken 2019 yılında temeli atılan bor karbür üretim tesisi yatırımında Eti Madenin küçük ortak olduğu doğru mudur? Üstelik bu şirkete proje bazlı devlet desteği de verilmiştir. Bu önemli tesisi Eti Madenin gücü ve kaynaklarıyla yapma yoluna niye gidilmemiştir? Özel sektörden ortak seçiminde hangi kriterlere göre karar verilmiştir? Çin menşeli firmayla görüşülerek bir anlaşma sağlandığı ve tesisin tamamlanması için 70 milyon dolara sözleşme imzalandığına dair bilgiler aldık. Sorun şu ki Eti Maden Varlık Fonu kapsamında olduğu için bu adımlar ihalesiz olarak atılabiliyor. Hangi şartlar altında Çinli firmayla anlaşılmıştır? Yapım aşamasında kimlerin kontrolü ve onayı olacaktır? İmalat bedellerini kimler ödeyecektir? Bildiğimiz kadarıyla iştiraki sevk ve idare eden Eti Maden de işin kontrol ve denetimi için bir Müşavirlik hizmeti veya kendi personeli içinde kontrol ve denetim ekibi oluşturmamıştır. Tesis yatırımı bitince çalıştıracak personel yetiştirilmekte midir? Yatırım tamamlanıp işletme devreye alınmasından sonra istenen performans, kalite, verim ve maliyette ürün alınamazsa Çinli firmaya ödenmiş yatırım bedelinin iadesi için nasıl teminatlar alınmıştır?
- Eti Maden Varlık Fonuna niçin devredilmiştir? Varlık Fonuna devredilmiş olmasının Eti Madenin faaliyetlerine herhangi bir katkısı olmuş mudur? Fona devredilmesinin ardından ilk olarak özel sektörle ortak bir yatırım gerçekleştirilmiş olması tesadüfi midir? Eti Madenin paha biçilemez bor rezervleri herhangi bir denetim ve şeffaflıktan uzak Varlık Fonunda ipotek altına alınmış olmuyor mu?
- İktidar bir dünya devi olan Eti Maden zayıflatacak, bor madenlerini yerli ve yabancı sermayenin kullanımına sokacak ve özelleştirmenin önünü açacak hizmet alımı uygulamalarını yaygınlaştırmak için kurum bünyesinde bugüne kadar çeşitli adımlar atmıştır. Bu hizmet alımı ve taşeronlaştırma uygulamalarına bazı yargı kararlarıyla dur dendiğini biliyoruz. Bakanlığınızın, Eti Madenle bundan sonra asıl işlerin hizmet alımı yoluyla yapılmasına son vermek yönünde bir planı mevcut mudur?
- Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan tarafından geçtiğimiz hafta açıklanan ekonomik reform paketinde kamu iktisadi teşebbüslerinde reform yapılacaktır şeklinde bir madde bulunmaktadır. Ayrıntısı pakette pek yer almayan söz konusu reformla kastedilen nedir? Bu reformla 233 sayılı KHK'ya tabi olan KİT'lerin kamusal nitelikleri ortadan mı kaldırılacaktır? Yoksa Eti Madenin faaliyetlerinde ve istihdamında özel hukuk hükümlerine tabi hale getirilmesi mi hedeflenmektedir?
- Aynı reform paketinde şehir hastanelerinden bildiğimiz, kamu özel sektör iş birliğini sağlayan ihale modelleri geliştirileceği belirtilmektedir. Eti Madenin kanunla tekeline verilmiş olan bor faaliyetlerinde kamu özel sektör iş birliğiyle yatırım yapma planınız mı bulunuyor? Varsa bu tür planlar, yerli ve yabancı sermayeyi bor madenciliğine ve işletmeciliğine sokmak anlamına gelmeyecek midir? Ülkemizin stratejik zenginliği bor madenlerinde, özel sektörün inisiyatif sahibi haline gelmesi milli güvenlik riski yaratmayacak mıdır?
- Bor tesislerinin kurulması için gerekli mühendislik deneyimi ve tesislerin işletilmesi için gerekli

**MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN SÜLEYMAN
GİRGİN'İN YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI**

DÖNEM
27/4

ESAS NO
7/43642

üretim deneyimi açısından en iyi kadroya sahip Eti Maden işletmeleri çalışanlarının ortalamada diğer kamu kuruluşlarından maaş ücretlerinin yarısı kadar düşük olması konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Eti Maden İşletmesi Genel Müdürlüğü 6-7 yıl önce 50 milyon TL proje bedeliyle yaptığı projede Eskişehir Beylikova'da MTA "Nadir Toprak Elementleri"ni işletmeyi amaçlamıştır. Ancak bu geçen sürede aldığımız bilgilere göre Eti Maden sadece 1.740 hektar maden sahasında tüm proje bedelini sondaj harcamalarında kullanmıştır. Bu doğru mudur? Doğruysa sebebi nedir?
- Varlık Fonu üzerinden Beylikova'daki tesis ihalesiz olarak özel firmalara verilebilir. O yüzden şunu sormalıyız: bu tesis üretime geçtiğinde, kamunun imkânlarıyla mı yoksa özel sektör eliyle mi faaliyet gösterecektir?
- BORON marka doğal mineralli temizlik ürünü Eti Madenin Kırka Bor İşletme Müdürlüğü sahasında kurduğu yıllık 25 bin ton üretim kapasiteli tesiste üretilmektedir. Bu ürünün satışıyla birlikte BORON sıvı çamaşır, bulaşık, doğal temizlik ürünleriyle BOREL ve BORTAM dezenfekte ürünlerinin üretim ve satış hakkı tek yetkili olarak Eti Maden iştiraki olan Hong Kong merkezli "Asian Corporation" kuruluşu "APAC" a verildi. APAC şirketi kamu kuruluşuna ait bir markanın lisans ve izin haklarını kullanıyor. Bu şirket ürünü hangi kriterlere göre, kime göre ve kaç satacağına; ürünün marka ve kalitesini kontrol etme kriterlerine nasıl karar veriyor? Eti Madenin bugüne kadar kendi tesislerinde ürettikleriyle gurur duyuyorduk. Şimdi fason üretime neden yöneliyor? APAC'ın yönetim kurulunda kimler bulunuyor? APAC'ın yönetim kurulunda Eti Maden Genel Müdürlüğünden görevli kimse bulunmakta mıdır?
- TKİ Rödövens Yönetmeliği'nden şöyle bir ibare var: "Kurul tarafından işletilmesi uygun olmayan sahalar rödövansa verilir." Deniliyor. Ancak işletilmesi uygun ve karlılığı olan sahalarda redevans yöntemiyle özel sektöre veriliyor şu anda. Seyitömer'de bor sahası içindeki kömür sahası için redevans mevzuatına aykırı biçimde 3 aşamalı bir redevans oluşturuldu. Bu saha önce redevansa, TKİ'ye, TKİ KİAŞ'a yani Kömür İşletmeleri Anonim Şirketine o da sahayı bir başka şahsa verdi. Yaptığınız araştırmalara göre üretimi yapan şahıs çıkardığı ton başına ortalama 300 TL kazanıyor. KİAŞ'a 18 TL ödüyor, KİAŞ TKİ'ye 8 lira veriyor, TKİ Eti Madene 4 TL veriyor. Bu rakamlar doğru mudur? Doğruysa bu fahiş kazanç kamu kaynaklarının yanlış değerlendirildiğini ve TKİ Rödövens Yönetmeliği'ne aykırı davranıldığını göstermiyor mu?
- Eti Maden'in yurtdışı şirketlerindeki çalışan genel müdürlere, 2017 Sayıştay tespitine göre 13.500 Euro maaş ödeniyor. Bu tutar sonraki iki yılın Sayıştay raporlarında yer almadı. Eti Maden'in yurtdışı iştiraklerindeki yöneticilere şu an ne kadar maaş ödenmektedir? Eti Maden'de ter akıtan maden işçilerine ne kadar maaş ödenmektedir? Eti Maden'de 20 yıllık bir teknisyenin 5 bin lira maaş aldığı düşünüldüğünde maaşlardaki adaletsizliğin giderilmesi gerektiği açıktır. Bu konuda bir çalışmanız var mıdır?

Cevaplar:

2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun'un 2'nci maddesinde yer alan "Bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesi Devlet eliyle yapılır" gereği söz konusu madenlere ilişkin ruhsatlar sadece kamu kurum ve kuruluşları adına düzenlenebilmektedir.

Savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu başta bor karbür olmak üzere, bor içerikli malzemelerin üretimi amacıyla Savunma Sanayi Başkanlığı'nın sahibi olduğu Savunma Sanayi Teknolojileri A.Ş. (SSTEK), Roketsan A.Ş., Bor Savunma Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün iştiraki olduğu Bor Teknolojileri Anonim Şirketi (TRBOR) kurulmuştur. Bu şirket içerisinde BMC ortaklığı bulunmamakta olup, TRBOR ortaklığı Bandırma Bor Asit Fabrikaları İşletme Müdürlüğü'nde Bor Karbür Üretim Tesisi kurulması için Çin Menşeli China Machinery Engineering Corporation (CMEC) şirketiyle bir sözleşme imzalamış ve bu sözleşme kapsamında çalışmalar başlamıştır. Sözleşme kapsamında işin yürütülmesine ilişkin her türlü denetim, kontrol ve

**MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN SÜLEYMAN
GİRGİN'İN YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI**

DÖNEM
27/4

ESAS NO
7/43642

onay TRBOR tarafından gerçekleştirilmektedir. TRBOR ile yüklenici Çinli firma arasında sözleşmede belirtilen karşılıklı yükümlülükler çerçevesinde gerekli teminatlar alınmaktadır.

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü ilgili mevzuatta tanımlanan ve ana statüsünde yer alan esaslar çerçevesinde hizmet alımları, mevcut iş planları, yatırım ve büyüme stratejilerine uygun olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nde istihdam edilen işçilerin maaşları ilgili mevzuatla düzenlenmekte olup, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelden daha düşük ücret ödenmesi söz konusu değildir.

Nadir Toprak Elementlerinin Ülkemizde üretilmesine yönelik çalışmalar Eti Maden bünyesinde sürdürülmekte olup, söz konusu sahanın cevherleşme sınırlarını belirlemek amacıyla 2011 yılında başlatılan arama çalışmaları kapsamında bugüne kadar 125.393,7 metre sondaj gerçekleştirilmiş ve 28.995,5 Bin TL harcama yapılmıştır. Diğer yandan, üretime yönelik olarak "NTO Kazanım Proses Dizaynı, Pilot ve Üretim Tesisi" projesi başlatılmış olup, pilot tesis kurulumu ihalesi için ÇED aşamasının tamamlanmasını takiben ihale süreci başlatılacaktır.

2019 yılında yeni marka çalışması ile piyasaya sunulan BORON toz ürünleri 2018 yılında Kırka (Eskişehir)'da yapımı tamamlanan Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü tesisinde üretilmektedir. Yine aynı yıl Kasım ayında piyasaya arz edilen sıvı ürünlerin, kuruluşun kendi imkânlarıyla üretimine yönelik tesis kurulumu amacıyla proje çalışmalarına başlanılmış olup, önümüzdeki dönemde yatırım çalışmalarına başlanması planlanmaktadır. BOREL el dezenfektanı ve BORTAM ortam dezenfektanı ise; Ülkemizin temizlik sektöründe faaliyet gösteren firmalarının altyapı ve imkânları kullanılarak üretilmeye başlanmış ve piyasaya sunulmuştur. Söz konusu ürünlerin pazar koşullarına göre yapılacak analiz neticesinde, önümüzdeki dönemde üretim tesisi kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

Ruhsat hukuku ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğüne ait olan Kütahya ili, Seyitömer ilçesi dahilindeki bor sahası içerisinde bulunan kömür lokal alanının rödövens usulü ile çalıştırılmasına yönelik rödövens sözleşmesi, 04.02.2009 tarihinde ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile Türkiye Kömür İşletmeleri A.Ş. Genel Müdürlüğü (TKİ) arasında imzalanmıştır. Ancak daha sonra sahadan üretilecek kömürün nitelik olarak doğrudan termik santral, sanayi ve teshin pazarlarında değerlendirilemeyeceği anlaşıldığından söz konusu sahanın ekonomiye kazandırılması amacıyla Kömür İşletmeleri A.Ş. (KİAŞ) ile 07.06.2018 tarihinde yeni bir rödövens sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme kapsamında 2021 yılı Mart ayı itibarıyla 485.401 ton tüvenan kömür üretimi yapılarak ekonomiye kazandırılmıştır.

Yurtdışı şirketlerinde görev yapan genel müdürlere ödenen maaşlar, şirketlerin cirosu ve faaliyette bulundukları ülkelerin koşulları göz önünde bulundurulduğunda benzer büyüklükte ciro hacmine sahip şirketlerin genel müdürlerine ödenen maaşların oldukça altındadır. Yurt dışında kurulu bulunan şirketlerde çalışanların maaşları ve sosyal hakları faaliyette bulundukları ülkenin koşullarına ve çalışanın pozisyona göre ilgili yurt dışı şirket tarafından belirlenmektedir.